

alegre, hospitalaria, pero guardando sempre en los términos de comparación un rincón afectuoso para lo de allá, que es lo mismo, pero *una mica més*.

Sí, aunque nos esté mal decirlo por segunda vez, tienen razón esos bríos catalanes que han hecho conocimiento con la capital por vez primera: *Madrid es Madrid y Barcelona, Barcelona*. Aquí todavía andamos con la pretensión de sacudirnos las cazcarrias de gran aldea que nos quedan, mientras allá se las han limpiado hace muchos años. Nuestra superioridad está en que todavía tenemos la *Gaceta*, nada más; cuando Cánovas se ponga por montera la barrereta, y cambie el acento andaluz por el catalán, y se mude a la *plassa de San Jaume*, habrá llegado el fin.

Entre tanto, los catalanes han podido encontrar la capital en uno de sus mejores días, con sol alegre que llenó los paseos, con un cartel taurino que borró en una afición común las diferencias regionales que sólo se suman en los anhelos patrióticos y en las suertes del toro, y con el muestrario escogido de las caras bonitas que ayer exhibió Madrid para los viajeros como lo más selecto entre lo mejor que podíamos ofrecerles, a cambio de la vela que anoche, y como artístico obsequio de un pueblo de artistas, sirvió para demostrar que quedan vivos en ellos, catalanes, aragoneses y valencianos la gallarda fiereza de almogávar y el culto al arte del inmortal Clavé.

AMANIEL

(De *El Heraldo de Madrid*)

Campo neutral

DO IDIOMA GALEGO

ENTUSIASTA coma o que mais por todo ó que ao noso país se refira, non poderían menos que agradarme todol-os traballos publicados acerca do idioma galego, se neles non apareceran teorías tan raras e afirmacións tan pelengrinas que, coido, que fan mais sombra que luz neste espiñoso asunto.

As causas son as de sempre, pero, indudablemente, a principal consiste na demasiada ligeireza con que se tratan estudos que deberan de se tratar con mais detimento.

Non hai moito tempo que andaban os xornales e revistas cheas de longos artigos a respeito de si o galego era idioma ou dialecto, labor que os autores poideran aforrar, porque as diferenzas entre o idioma e o dialecto coñeceas todo o que teña algúns principios de Filología.

Veu despois a cuestión de se deberíamos adoitar para o galego a ortografía fonética ou a etimológica, e d'estes novos traballos so se sacou en limpo que os mais dos escritores eran pouco amigos dos estudos antigos e que se atopaban ben con seguir escribindo cada un ao seu xeito.

Agora venise na REVISTA GALLEGA traballos sobre os «Oríxenes do galego» e neles non sempre se trata do que o epígrafe indica. Usocúpanse da millor maneira de restaurar o idioma e din que debemos irnos ao portugués; outros levan a contra e incrinanse ao castellano; quen é partidario do estudo e publicación dos antigos códices; quen trona contra d'eles, e en tal mesturanza de apasionadas opinións non adiantamos un paso.

Hai quen chama incomparable ao idioma castellano, e verdadeiramente é incompara-

ble para quen non sabe outro; hai, en fin, quen da a entender que a gramática da lingua castellana e a da galega son iguais e a da portuguesa diferente.

Non quixera coller a miña penna de onde a tiña pendurada, pero ja que tantos tratan do idioma galego ¿non teño eu o mesmo dereito?

Cuido que non se sabe de certo cal era a lingua primitiva de Galicia. Pode que fose a céltica.

Cando os romanos conqueriron o noso país os galegos tiñan un idioma que non era o latino. Os dominadores impuxeron aos vencidos o seu idioma nos asuntos oficiais e o que falaban os galegos foise, con este motivo, corrompendo, latinizando, hastra ficar naquel en que o Rei sabio compuxo as suas *Cántigas*.

O idioma das *Cántigas*, común á Galicia e Portugal, usouse oficialmente no noso reino hastra que Fernando o Católico, de triste lembranza para nos, ó prohibiu, e desde aquela esquivado e sen cultivo, foise castellanizando paulatinamente, ao paso que en Portugal, seguiu o idioma nacional, aperficiándose e pulíndose hastra ter un século de ouro: o século de Camoens.

Apesar de todo, son un mesmo idioma o portugués e o galego, salvo a ortografía e algún que outro vocábulo que si desapareceu do galego actual atópase por eso nos documentos antigos.

Esto nos obriga o recomendarmos sempre aos nosos escritores o estudo dos antigos documentos galegos, porque na data en que se escribiran o galego estaba cultivado e pulido. Tamen lles recomendarei o da literatura portuguesa, a mais rica entre as dos povos da península ibérica. En cambio deben fugir de toda influencia castellana porque esta corrompe o noso idioma, e ademais á lingua de Castela, non solo non é incomparable como dixo algún senon que é áspera ao ouvido, inchada e anfibia, en extremo. A galega (á pesar do esquivamento en que estivo) aínda vence a aquela en riqueza e dozura, en concisión e clareza. Ademais o castellano e o galego—salvo afinidades de pura procedencia grego-latina—son tan opostas como a auga e o fogo. O galego é mais inversivo, como que se achega mais ao latín, ten unha sintaxis mais lóxica, mais amplitude e riqueza no verbo, e difire do castellano en moitísimas cousas; por eso debemos aleixarnos tanto do castellano canto debemos nos acercar ao portugués porque as regras da súa gramática son as mesmas que a da nosa, e parez mentira que haija quen coide o contrario como lle pason ao autor de unha *Gramática Galega* que, ao ser o seu libro juzgado pol-os críticos estranxeiros, estos o louvaron pero dixeron que era un traballo inútil o que se tomará porque ja había gramáticas portuguesas.

Direi finalmente que o modo de restaurar o galego, ao meu modo de ver, é o alimpalo dos castellanismos que ten, e das voces bárbaras que inventaron os camponeses.

Arremataremos este humilde traballo reproducindo algunhas composicións de autores portugueses de varias épocas, e ao lado das mesmas poñeremos a tradución en galego para que se veja que son comúns a os dous idiomas. ¿Ainda haberá quen se sosteña de que o galego é moito diferente do portugués?

LETRILLA

Portugués.

Trocae o cuidado
Senhora, comigo;
Vereis o perigo,
Qu' he ser desamado.
Se trocar desejo
O amor entre nós,
He para qu' em vós
Vejaís o que vejo.
E sendo trocado
Este amor comigo
Ser-vos-ha castigo
Terdes meu cuidado.

Gallego.

Trocae o cuidado
Señora, comigo;
Vereis o perigo
Que é ser desamado.
Se trocar desejo
O amor entre nós
E para que en vós
Vejaís o que vejo.
E sendo trocado
Este amor comigo,
Servos ha castigo
Terdes meu cuidado.

Tendes o sentido
D' amor libre e isento,
E cuidais qu' he vento
Ser tão mal querido.
Não seja o cuidado
Tao voso inimigo,
Que queira o perigo
De ser desamado.
Mas nunca foi tal
Este meu querer,
Que a quen tanto quer,
Queira tanto mal.
Seja eu maltratado,
E nunca o castigo
Nos mostre o perigo
Qu' he ser desamado.
(De Luis de Camoens)

Tendes o sentido
D' amor libre e isento
E cuidais que é vento
Ser tan mal querido.
Non seja o cuidado
Tan voso inimigo,
Que queira o perigo
De ser desamado.
Mais nunca foi tal
Este meu querer,
Que a quen tanto quer,
Queira tanto mal
Seja eu maltratado,
E nunca o castigo
Nos mostre o perigo
Que é ser desamado.

Canción à morte de Inés de Castro

Portugués.

Toldam-se os ares,
Murcham-se as flores,
Morrei, amores,
Que ignez morreu.
Misero esposo
Desata o pranto
Que o teu encanto
Ja não é teu.
Sua alma pura
Nos céos se encerra.
Triste da terra,
Porque a perdeu.
Contra a cruenta
Raiva ferina,
Face divina
Não lle valeu.
Tem roto o seio,
Thesouro occulto,
Barbaro insulto
Se lle atreveu.
De dor e espanto,
No carro de ouro
O numen louro
Desfalleceu.
Aves sinistras
Aqui piaram,
Lobos uivaran
O chão tremeu.
Toldam-se os ares,
Murcham-se as flores;
Morrei, amores,
Que ignez morreu.

Gallego.

Toldanse os ares,
Murchanse as flores;
Morrei, amores,
Que Inés morreu.
Misero esposo
Desata o pranto
Que o teu encanto
Ja non é teu.
Sua alma pura
Nos céos se encerra;
Triste da terra,
Porque a perdeu.
Contra a cruenta
Raiva ferina,
Face divina
Non lle valeu.
Ten roto o seio,
Tesouro occulto,
Barbaro insulto
Se lle atreveu.
De dor e espanto
No carro de ouro
O numen louro
Desfalleceu.
Aves sinistras
Aqui piaran.
Lobos ouvearan
O chan tremeu.
Toldanse os ares;
Murchanse as flores;
Morrei, amores,
Que Inés morreu.

(De M. M. Barbosa du Bocage).

ROSA E LIRIO

Portugués.

A rosa
É formosa;
Bem sei.
Porque lhe chaman-flôr
D' amor
Não sei.
—
A flôr
Bem de amor
É o lirio;
Ten mel no aroma,—dôr
Na côr
O lirio.
—
Se o cheiro
É fagueiro
Na rosa,
Se é de beleza—mor
Primor
A rosa.
—
No lirio
O martyrio
Que é meu
Pintado vejo:—côr
E ardor
É o meu.
—
A rosa
É formosa,
Bem sei...
É ser de outros—flôr
D' amor...
Não sei.

Gallego.

A rosa
É formosa;
Ben sei,
Porque lle chaman-flôr
D' amor
Non sei.
—
A flor
Ben de amor
É o lirio;
Ten mel no aroma,—dôr
Na côr
O lirio.
—
Se o cheiro
É fagueiro
Na rosa,
Se é de beleza—mor
Primor
A rosa,
—
No lirio
O martirio
Que é meu
Pintado vejo:—côr
E ardor
É o meu.
—
A rosa
É formosa
Ben sei...
E será de outros—flôr
D' amor...
Non sei.

(Do Visconde d' Almeida Garrett).

A HELENA

Portugués

Un anno mais vem á terra!...
Helena, en sendo crescida,
Verás un anno de vida
Quantos mysterios encerra!
Mas teu olhar infantil
So podê entrever agora:
No ceu—os clarões d' aurora—
Na terra—as flôres d' abril!

Todas as nuvens, ben sei,
São de rosa em tua idade...
E roxas como a saudade
Nos annos a que eu cheguei!

O pomba, que e lar paterno
Convertes en paraíso,
Disipa com teu sorriso
As sombras do noso inverno!

Roga a Deus que a humanidade
Possa aspirar, no futuro,
As auras de un ceu mais puro
Apor tanta tempestade.

Pedido dos labios teus
Pode muito!... Os pequeninos
Sabem segredos divinos...
Conversan moito con Deus!

E, eu não tendo para dar
Nada aos pobres n'este dia,
Un dom de grande valia
Por ti lhes posso offertar.

Dom, nen de prata nen de oiro,
Mas que por sua innocencia
Tem mais valor na essencia
De que o mais rico thesoiro!

A tua prece d' amor
Darei a quantos padecem:
Os homens pouco a conhecem
Mas Deus sabe — lhe o valor!

(De Bulhão Pato)

Gallego

Un ano mais ven a terra!...
Helena, en sendo crecida;
Verás un ano de vida
Cantos misterios encerra!

Mais teu ollar infantil
So pode entrever agora,
No ceu — os clarós d' aurora —
Na terra — as flores d' abril!

Todal-as nuves, ben sei,
Son de rosa en tua idade...
E roxas como a saudade
Nos amor a que eu cheguei!

Oh pomba, que o lar paterno
Convirtes en paraíso
Disipa co teu sorriso
As sombras do noso inverno!

Roga a Deus que a humanidade
Poida aspirar, no futuro
As auras de un ceu mais puro
Apos tanta tempestade.

Pedido dos labios teus
Pode moito!... Os pequeninos
Sabem segredos divinos...
Conversan moito con Deus!

E, eu non tendo para dar
Nada aos pobres neste dia,
Un don de grande valia
Por ti lhes podo ofertar.

Don, nen de prata nen de ouro,
Mais que por sua innocencia
Ten mais valor na essencia
De que o mais rico tesouro.

A tua prece d' amor
Darei a cantos padecen:
Os homes pouco á coñecen
Mais Deus sabe lle o valor!

FULVIO VERGODENSE.